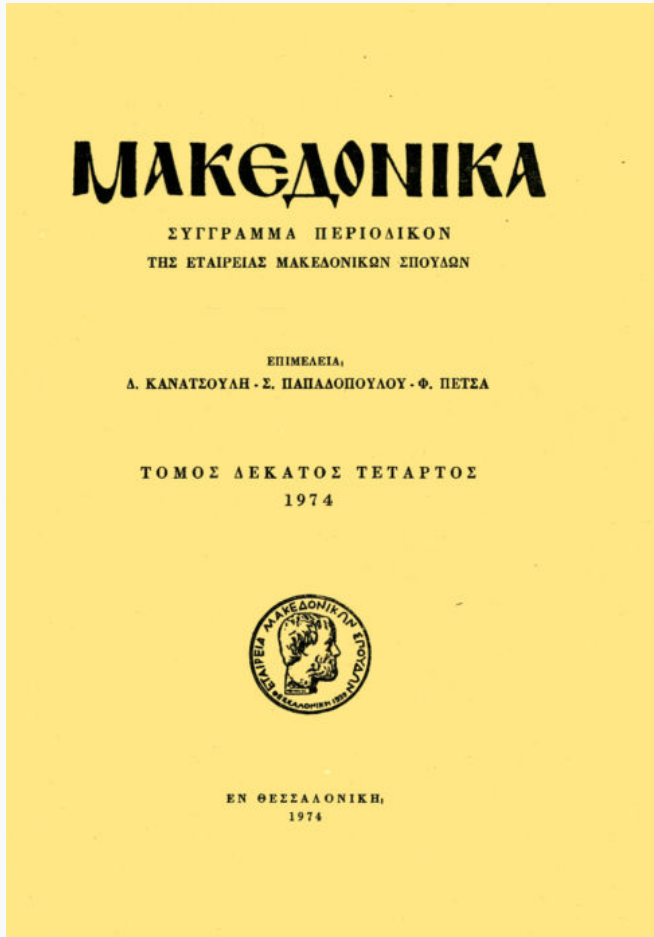

Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Η θεμελίωση του πρώτου καθολικού ναού της Θεσσαλονίκης

Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.587](https://doi.org/10.12681/makedonika.587)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1974). Η θεμελίωση του πρώτου καθολικού ναού της Θεσσαλονίκης. *Μακεδονικά*, 14(1), 395–397. <https://doi.org/10.12681/makedonika.587>

νους έποίκους στην Έλλάδα. Σε πολλές περιπτώσεις εξ άλλου δανείων λέξεων στη γλώσσα μας πρόκειται περί έ μ μ έ σ ω ν σλαβικών δανείων λέξεων: ή λέξη ζ α κ ό ν ι π.χ. (συνήθεια, άγραφος νόμος) προέρχεται από την άλβανική που με τη σειρά της τη δανείστηκε από την σλαβική: *καστραβέτσι* (άλβ. *kastravecë* < σλαβ. *krastavica* (= άγγούρι), κ.λ.π.

Άς γυρίσουμε όμως στην επιγραφή. Το σλαβικό όνομα του κάστρου, όπως μάς το παραδίνει ή επιγραφή δημοουργεί προσκόμματα σε κείνους που θέλουν να βγάλουν συμπεράσματα σχετικά με το που άνηκαν γ λ ω σ σ ι κ ά (και κατά συνέπεια έθνικά) οί κάτοικοι του κάστρου τόν ιγ' αϊ., όταν γράφτηκε δηλ. ή επιγραφή. Η σλαβική ονομασία του χωριού Κύτσοο έγινε Κρίκουα στην επιγραφή, δηλ. όπως την έπρόφεραν οί έλληνόφωνοι κάτοικοι του και όπως την άκουσε ο Σλάβος που λάξευσε την επιγραφή τόν ιγ' αϊ.: το παχύ ε έγινε σ (τσ) στην έλληνική προφορά και το άτονο ο > u (ου), σύμφωνα με ένα φωνητικό φαινόμενο που, όπως είναι γνωστό, είναι χαρακτηριστικό για τά βόρεια έλληνικά ιδιώματα. Τα διδάγματα αυτά της επιγραφής είναι νομίζω ευγλωττα και θα έπειθαν κάθε καλόπιστο μελετητή της επιγραφής ότι οί κάτοικοι της περιοχής του κάστρου ήταν πλέον τόν ιγ' αϊ. έλληνόφωνοι.

ΦΑΙΔΩΝ ΜΑΛΙΓΚΟΥΔΗΣ

Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η έγκατάστασις Δυτικοευρωπαϊών, άποκλειστικώς σχεδόν έμπόρων, εις την Θεσσαλονίκην σημειούται κατά την περίοδον τών διομολογήσεων μεταξύ της οθωμανικής αυτοκρατορίας και της Γαλλίας¹. Τῷ 1644 ένεφανίσθησαν εις την μακεδονικήν πρωτεύουσαν καθολικοί λατινόρθοι κληρικοί, άνήκοντες εις τό Τάγμα τών Ίησουϊτών, άνευ όμως έπισήμου άναθέσεως έκκλησιαστικών καθηκόντων παρά του Γάλλου βασιλέως, ο όποιος ήτο προστάτης όλων γενικώς τών καθολικών εις την οθωμανικήν αυτοκρατορίαν. Έξ έκθέσεως του Ίησουϊτου π. Isaac d'Aultry (Μασσαλία 7-10-1650)², ύποβληθείσης εις τόν γενικόν ήγούμενον του Τάγματος π. Piccolomini, πληροφορούμεθα ότι τῷ 1644 ή Μονή Μεγίστης Λαύρας του Άγίου Όρους είχε παραχωρήσει εις τούς π. Ίησουϊτας ήρειπωμένον ναΐδιον έν Θεσσαλονίκη, άλλ' ή άμέλεια του τότε Γάλλου προξένου³ και ο έκραγεις ένετοτουρικός πόλεμος έματίωσαν την έπισκευήν του ναΐδιου και την μόνιμον έγκατάστασιν καθολικής άποστολής. Οί π. Ίησουϊται ήλθον εκ νέου εις Θεσσαλονίκην τῷ 1650 και 1693, έν έτει δέ 1706 άνέλεβαν τό έντός δοματίου του γαλλικού προξενείου λειτουργούν παρεκκλήσιον και έγκατεστάθησαν μόνιμως μέχρι της διαλύσεως του Τάγματός τών παρά του πάπα Κλήμεντος XIV τῷ 1774⁴. Τῷ 1740 άνετέθη εις αυτούς έπισήμως ή διεύθυνσις της

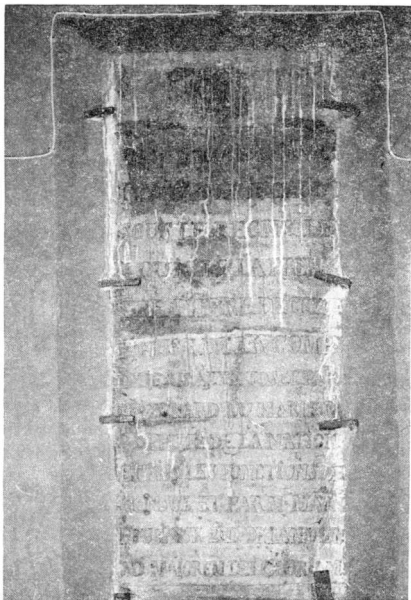
1. Υν. - J. Dumon, Το μητρώον βαπτίσεων της Καθολικής Έκκλησίας Θεσσαλονίκης, 1702-1725, «Μακεδονικά», τ. 11 (1972), σ. 39.

2. Δημοσιευθείσης παρά του Π. Γ ρ η γ ο ρ ι ο υ, Σχέσεις Καθολικών και Όρθοδόξων, Άθήναι 1958, σ. 162.

3. Έκ της πληροφορίας αυτής καθίσταται βεβαία ή ύπαρξις Γάλλου προξένου εις την Θεσσαλονίκην ήδη πρό της λήξεως του πρώτου ήμίσεος του 17ου αιώνος, ένῶ κατά τόν N. S v o r n o s, Le commerce de Salonique au XVIIIe siècle, Paris 1956, σ. 145, ο διορισμός του πρώτου Γάλλου προξένου εις την μακεδονικήν πρωτεύουσαν έγένετο τῷ 1685.

4. Π. Γ ρ η γ ο ρ ι ο υ, έ.ά., σ. 100, σμμ. 4.

καθολικῆς ἐνορίας¹, ἡ ὁποία ὁμως ἐστερεῖτο ναοῦ. Τὸ γαλλικὸν προξενεῖον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκето εἰς τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ νοσοκομείου «Ἅγιος Παῦλος» τῆς Μονῆς τῶν Ἁδελφῶν τοῦ Ἑλέους (πρόφην «Γαλλικόν», ὁδὸς Φράγκων 17), παρεχώρησε τμήμα τοῦ κήπου του καὶ αἱ ἐργασίαι θεμελιώσεως ἤρχισαν τὴν 12ην Αὐγούστου 1743² εἰς τὸν χώρον

ἐνθα σήμερον ὁ καθολικὸς ἐνοριακὸς ναὸς τῆς Ἀσπίλου Συλλήψεως (Φράγκων 19), παρουσία τῶν πρώτου (ἐκτελούντος τότε καὶ χρέη προξένου) καὶ δευτέρου τῆ τάξει ἐπιτρόπων (Deputés de la nation, «δεπουτάτων» ὡς μετεφράζεται ὁ ὄρος) τῆς συσσωματώσεως τῶν Γάλλων ἐμπόρων Θεσσαλονίκης (nation)³. Ταῦτα πληροφοροῦμεθα ἐξ ἀνεκδότου ἐπιγρα-

1. Π. Γρηγορίου, ἑ.ἀ., σ. 153· Oriente Cattolico. Cenni storici e statistiche, Città Del Vaticano 1962, σ. 659.

2. Καὶ οὐχὶ τῷ 1742, ὡς ὑπεστήριξαν οἱ P. Masson, Histoire du commerce français dans le Levant au XVIIIe siècle, Paris 1896, σ. 616, καὶ Yv.-J. Dumon, ἑ.ἀ., σ. 43.

3. Περί τῶν Γάλλων «Deputés de la nation» τῆς Θεσσαλονίκης, βλ. P. Masson, ἑ.ἀ., σσ. 615-616· πλείονα εἰς N. Svoronos, ἑ.ἀ., σ. 143. Γενικώτερον περί τοῦ ὄρου διαλαμβάνει ὁ N. Παπαδόπουλος, Κερδῶος Ἑρμῆς, ἥτοι ἐμπορικὴ ἐγκυκλοπαιδεία, βιβλ. β', Βενετία 1817, σ. 432 [εἰς λῆμμα «Κωνσταντινούπολις»], ὁ ὁποῖος τὸ «nation» μεταφρά-

φῆς ἐντοιχισμένης εἰς ὑπόγειον αἰθουσαν τοῦ ναοῦ. Εἰς τὴν ἐκ μαρμάρου ἐπιγραφὴν, διαστάσεων 1,20×0,53 ἀναγράφονται τὰ κάτωθι:

IESUS MARIA IOSEPH
L'AN 1743 LE 12 D'AOUT
SOUS LE REGNE DE
LOUIS 15 LA PREMI-
ERE PIERRE DE CETTE
ÉGLISE DE LE COMP=¹
DE IESUS A ETE² POSÉE PAR
MR³. I. BERARD DU MARTEGUE⁴
PR⁵ DEPUTÉ DE LA NATION
ET FAIST⁶ LES FONCTIONS DE
CONSUL ET PAR MR. MATHU⁷
FOUGASSE 2^D DTÉ⁸ DE LA NATION
AD MAIOREM DEI GLORIAM

Παρατίθεται φωτογραφία τῆς ἐπιγραφῆς εἰς τὴν σελ. 396⁹.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

BÜCHERNACHLASS VON DIMITRIOS N. DARVARIS
FÜR DIE GRIECHISCHEN SCHULEN IN UNGARN

Dimitrios N. Darvaris (1757-1823) war einer der bedeutendsten Griechen in Diaspora¹⁰, der Ende des 18-ten und Anfang des 19-ten Jahrhunderts auf die geistige Entwicklung der griechischen Jugend mit seinen Lehrbüchern einen grossen Einfluss hatte. Dimitrios Darvaris kam aus Klisura (Mazedonien) nach Pest, um die slawische Sprache zu erlernen¹¹. Seine

ζει «ἐμπορικὸν σύστημα». Ἀντιθέτως, ὁ Κ. Μέρτζιος, Μνημεῖα μακεδονικῆς ἱστορίας, Θεσσαλονίκη 1947, σ. 380, τὸν ὄρον «nation française» ἀποδίδει «γαλλικὴ παροικία».

1. COMPANIE.

2. ÉTÉ.

3. MONSIEUR.

4. ;

5. PREMIER.

6. FAISANT.

7. MATHIEU.

8. DEPUTÉ.

9. Τὴν φωτογραφίαν μοὶ παρεχώρησεν ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἀρχείου ὁ φίλος π. Juan Nadal y Cañellas, S.J., τὸν ὁποῖον καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ.

10. Ἄθην. Γιομπλάκη, Δημ. Νικ. Δάρβαρις (1757-1823), Θεσσαλονίκη 1971.
Ἄπ. Βακαλόπουλοῦ, Ἱστορία τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ, Βδ. Δ', Θεσσαλονίκη 1973, S. 224, 234.

11. Σπ. Λάμπρου, Σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ, Ἀθήναι 1912, S. 36.